

Рибак Олена Миколаївна

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Пеценко Марія Віталіївна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет (Київ)

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИЗИК – ОРІЄТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. Авторами досліджено сутність та значення страхового ринку. Визначені основні ризики страхових компанії в умовах війни, проведено дослідження основних показників роботи страхового сектору.

Ключові слова: страховий ринок, страхування, страхова компанія, ризик, страховий ризик, динаміка показників розвитку, військовий стан.

Сучасний страховий ринок є одним з ключових елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої держави. Страхування є популярним тому, що це є найпростішим способом уникнути втрат в разі настання непередбачуваної події, яка принесе збитки. І враховуючи те, що на сучасному етапі розвитку при збільшенні науково-технічних розробок, економічної, політичної інтеграції, стану навколишнього середовища, стає більше ризиків для суспільства. Забезпечення ефективного функціонування ринку страхування, створює надійну систему захисту для населення, підприємців, держави та в загальному підтримку соціальної стабільності країни.

За своєю сутністю, страховий ринок являє собою економічні відносини з приводу захисту економічних інтересів держави, корпоративного сектора, домогосподарств та забезпечення стійкого функціонування ринкових інститутів за допомогою механізму перерозподілу ризиків через мобілізацію фінансових ресурсів у страхові фонди на основі сплати страхових премій та здійснення руху грошових потоків в економіці [1, с. 130].

Ключовими елементами страхового ринку виступають страхові компанії, які відповідно до отриманої ліцензії, беруть на себе зобов'язання, при настанні непередбачених подій покрити збитки чи виплатити страхову суму застрахованій особі. Як правило, страхування пов'язане з покриттям ризику і для страхової компанії - ризик є ключовим елементом середовища в якому вона здійснює діяльність. Під ризиком можна визначити, вірогідність ситуації, яка приведе до фінансових збитків або прибутків. А саме під страховим ризиком, за визначенням О. В. Олійника та Г. О. Нагаєва [2, с. 12] – імовірна подія або сукупність подій на випадок яких здійснюється страхування. Страхуючи ризики, страхові компанії, також піддаються іншому впливу. На сьогоднішній день, існує різноманітна кількість класифікацій ризиків і список не є вичерпним, тому на (рис. 1) визначимо основні ризики, які є актуальними під час воєнного стану.

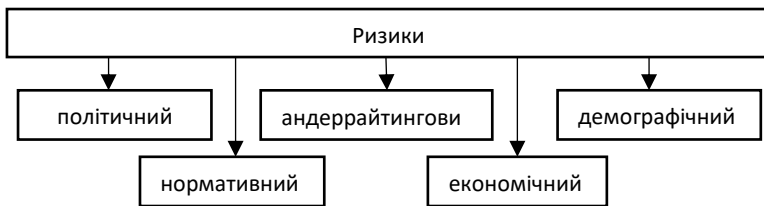

Рис. 1. Основні ризики страхових компаній в умовах війни

Джерело: побудовано автором на основі [3, с. 44; 4, с 145]

Найголовнішим ризиком є політичний, який в свою чергу здійснює дуже вагомий вплив на останні, оскільки під політичним ризиком, розуміємо військові дії, які наражають всю територію країни на невизначений стан та тягнуть за собою економічну кризу. Страховий сектор наражається на зниження обсягів продажів, розірвання договорів страхування, втрату об'єктів нерухомості, кадрові зміни, що вагомо впливає на рівень їх діяльності. Тому, проведемо дослідження, щодо змін, які відбулися в діяльності страхових компаній.

В Україні кількість страхових компаній, які за типами поділяються на компанії зі страхування життя (СК "Life") та іншого виду, ніж страхування життя (СК "non-Life"), не є стабільною і простежується постійне зменшення

(табл. 1). Станом на 01.09.2022 загальна кількість страхових компаній становила 140 од. з них 127 СК "non-Life" та 13 СК "Life". За період з 2019 – 01.09.2022 рр. загальна кількість компаній зменшилась на 93 компанії, відповідно СК "non-Life" на 83 компанії, СК "Life" – 10.

Таблиця 1

Кількість страхових компаній за 2019 – 01.09.2022 рр.

Кількість страхових компаній	Роки			
	2019	2020	2021	01.09.2022
Загальна кількість	233	210	155	140
в т.ч. СК "non-Life"	210	190	142	127
в т.ч. СК "Life"	23	20	13	13

Джерело: систематизовано автором на основі [5]

Зменшення страхових компаній пов'язане із запровадженням нормативів платоспроможності в 2018 р., що дало поштовх до очищення страхових компаній, які не добросовісно виконують свої обов'язки. Але більш широке регулювання відбулося вже, після 1 липня 2020 р., коли регулятором страхового ринку став Національний банк України, який почав ретельно стежити за дотриманням платоспроможності, прозорості, відповідності ліцензій, надійності, тощо. Як наслідок, частина компаній почали добровільно залишати ринки, інші йшли через невиконання вимог, не прозору структуру власності, анулювання ліцензій. Варто зазначити, що криза Covid-19 внесла і свої корективи, оскільки не всі компанії змогли адаптуватися до ситуації. Нове випробування для страховиків розпочалося з повномасштабним вторгненням РФ на територію України і за даним НБУ, 5 учасників покинули страховий ринок. Все це свідчить, що на ринку залишаються найсильніші компанії, які в подальшому можуть вибудувати ефективний та сильний страховий ринок України.

Важливими показниками розвитку ринку страхування виступають страхові премії та виплати (табл. 2), які з одного боку показують рівень зацікавленості потенційних користувачів та зможу компаній ефективно працювати; з іншого, забезпечення виплат передбачає надійність та прозорість діяльності страховиків, а разом з тим довіру та приплив ще більшого капіталу. Акумуляовані кошти направляються в страхові резерви та забезпечують

інвестиційну діяльність компаній, які здатні інвестувати в різні перспективні галузі економіки, що є вагомим показником для розвитку всієї країни.

Таблиця 2

**Стан та динаміка показників розвитку страхового ринку України:
2019 – I півріччя 2022 рр.**

Показники	Станом на:				
	31.12.			30.06.	
	2019	2020	2021	2021	2022
	млрд. грн				
Активи	63,9	64,9	64,8	65,2	66,2
Страхові резерви	29,6	34,2	36,6	35,0	36,6
Страхові премії	53,0	45,2	51,3	24,8	17,8
Страхові виплати	14,3	14,9	18,5	8,8	6,0
Рівень виплат, %	27,1	32,9	36,1	35,5	33,7

Джерело: складено автором на основі [5]

Активи за період з 2019 – I півріччя 2022 р. значно не змінилися, але спостерігається позитивна тенденція, попри зменшення кількості страхових компаній; рівень страхових резервів, також з кожним роком збільшується; страхові премії мають хвилеподібні коливання і відбувається їх зменшення у кризові періоди, так порівнюючи I півріччя 2022 з відповідним періодом 2021 рр. відбулося скорочення на 28 %, по більшій мірі в секторі non-Life, за страховими виплатами в цей же період спостерігається, співмірне скорочення в секторі non-Life, на яке вплинула менша частота заявлених випадків з ОСЦПВ та КАСКО, в секторі Life виплати залишились на однаковому рівні. За даними НБУ найбільший спад спостерігається за обсягами діяльності на I квартал 2022 р. в II кварталі хоч і продовжився спад, але був не таким стрімким, що свідчить про налагодження роботи страховиків в умовах війни.

В структурі страхового портфеля за I півріччя 2022 у порівнянні з відповідним періодом 2021 рр., спостерігається скорочення обсягів по всім основним видам страхування (найбільше зменшення зазнало страхування: фінансових ризиків – 64 %, майна та вогневих ризиків – 60 %, КАСКО - 30 %), крім страхування Зелена карта, яка показала стрімке підвищення на 76 % у зв'язку масовим виїздом українців на власних автомобілях до Європи.

Висновки. Провівши дане дослідження, можна зазначити, що ринок страхування відіграє важливу роль в розвитку всієї країни. У військовий час

ринок страхування продемонстрував спади у діяльності та зменшенні кількості учасників. Але попри, збільшення ризиків страхові компанії, які мають фінансово стабільний стан змогли швидко адаптуватися та налагодити роботу, продовжуючи стабільно працювати. Що вказує на подальший розвиток і те, що кризові умови стають каталізатором для впровадження різних інноваційних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Виговська В. В. Теоретичні аспекти визначення сутності страхового ринку. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 4. с. 124-131
2. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків, 2020. 256 с.
3. Бонба І. І. (2019). Ризики діяльності страхової компанії. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 2019, 22: 43-47.
4. Сукач, О. М.; Козловська, С. Г. Управління ризиками страхового ринку. «Modern economics», 2021. №25, с. 142-147
5. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 29.10.2022)